

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ/CIVIL LAW/ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО

<https://doi.org/10.59546/18290744-2023.4-9-33>

ԿԱՐԵՆ ՄԵԼԻԿՍԵՏԻԱՆ
*ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ,
«ՖԼԵՇ» ՍՊԸ-ի իրավաբան*

KAREN MELIKSETYAN
*PhD student at YSU Civil Law Chair,
“FLASH” LLC lawyer*

КАРЕН МЕЛИКСЕТАН
*Аспирант кафедры гражданского права ЕГУ,
Юрист ООО «FLASH»*

ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՄԱՐՄԻՆԸ՝ ՈՐՊԵՍ ԿՈՐՊՈՐԱՑԻԱՅԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒՄՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ ՄԱՐՄԻՆ

THE EXECUTIVE BODY AS A BODY EXECUTING THE CURRENT MANAGEMENT OF THE CORPORATION

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ ОРГАН КАК ОРГАН ТЕКУЩЕГО УПРАВЛЕНИЯ КОРПОРАЦИЕЙ

Ներածություն

Կորպորացիաների կառավարման մարմինների շարքում առանձնահատուկ նշանակություն ունի գործադիր մարմինը, քանի որ հենց նրա միջոցով է կորպորացիան հանդես գալիս գործարար (քաղաքացիական) շրջանառությունում և կորպորացիայի անունից իրացնում նրա իրավասությունները:

Կառավարման տվյալ մարմնի իրավասությունը գործում է «մնացորդային սկզբունքով», ինչը հնարավորություն է տալիս տնտեսական ընկերության կառուցվածքը դարձնելու առավել ճկուն¹: Առաջնահերթ նշանակություն ունի գործադիր մարմնի իրավական բնույթի բացահայտումը, մասնավորապես ինչ իրավական կարգավիճակ է բնութագրական դրան:

Սույն հետազոտության շրջանակում ուսումնասիրության առարկա են դարձել գործադիր մարմինը՝ որպես կորպորացիայի ընթացիկ ղեկավարումն իրականացնող մարմին, վերջինիս

¹ Տե՛ս *Гинько С. А.*, Управление в хозяйственных обществах: правовые аспекты, диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Санкт-Петербург, 2009, էջ 139:

կարգավիճակը, կազմավորման ու գործառույթավորման առանձնահատկությունները:

Բացի դրանից՝ նշված հոդվածով անդրադարձ է կատարվում վենչուրային բաժնետիրական ընկերությունների գործադիր մարմնի առանձնահատկություններին, (այդ թվում՝ կառավարման իրավունքները, վենչուրային ներդրողների ընտրած/նշանակած գործադիր մարմնի ղեկավարի հաստատումը, հատուկ գործադիր մարմինը) և առաջարկվում է օրենսդրորեն դրանք կանոնակարգել:

Հիմնական հետազոտություն

Գործադիր մարմնի՝ որպես կորպորացիայի ընթացիկ ղեկավարումն իրականացնող մարմնի իրավավիճակի հարցում առկա են տարատեսակ ընկալումներ, որոնք հիմնականում հանգում են դրա՝ որպես կորպորացիայի ներկայացուցիչ և/կամ մաս լինելուն:

Գ. Ցեպովի կարծիքով՝ տնօրենն ընկերության մաս չէ և չի կարող լինել, քանի որ հակադրվում է ընկերությանը նրա անունից և ի շահ նրա գործելու լիազորություններով օժտվելու իրավահարաբերություններում: Հետևաբար, տնօրենի գործառույթներ իրականացնող անձին կարելի է համարել ընկերության հատուկ ներկայացուցիչ²:

Իսկ, ըստ **Բ. Չերեպախինի**, գործադիր մարմինները դասվում են կամարտահայտող մարմինների թվին, որոնք ներկայացնում են իրավաբանական անձին քաղաքացիական շրջանառության այլ մասնակիցների հետ արտաքին հարաբերություններում, այսինքն՝ իրավաբանական անձի անունից իրականացնում են ներկայացուցչություն³:

Նկատենք, որ **ՀՀ Վճռաբեկ դատարանը** ընդգծել է, որ իրավաբանական անձի կառավարման մարմնի ղեկավարը հանդիսանում է ներկայացուցիչ, հետևաբար ներկայացուցիչը չի կարող ներկայացվողի անունից գործարքներ կնքել անձամբ իր հետ, չի կարող գործարք կնքել մեկ այլ անձի հետ, որի ներկայացուցիչն է միաժամանակ: Այսինքն՝ Վճռաբեկ դատարանն իրավաբանական անձի մարմինն (այդ թվում՝ գործադիր մարմնի ղեկավարին) դիտում է որպես նրա ներկայացուցիչ և այդ հարաբերությունների նկատմամբ կիրառում է ներկայացուցչության առնչությամբ կիրառելի իրավադրույթները⁴:

«Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետ՝ «ԲԸ օրենք», ընդունված՝ 25.09.2001թ, սկզբնաղբյուրը՝ ՀՀՊՏ 2001.11.06/34(166) Հոդ.831) 88-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով նախատեսված է, որ գործադիր մարմինն իրականացնում է ընկերության ընթացիկ գործունեության ղեկավարումը, նրա իրավասության ներքո են ընկերության ընթացիկ գործունեության կառավարման բոլոր հարցերը, բացառությամբ օրենքով կամ կանոնադրությամբ ժողովի կամ խորհրդի իրավասությանը վերապահված հարցերի:

Այդ համատեքստում հարց է ծագում, թե **որոնք են ընկերության ընթացիկ գործունեությունը, բնականոն տնտեսական գործունեությունը, դրանց կառավարման հարցերը:**

Ըստ **Վ. Մոզոլինի և Ա. Յուդենկովի**՝ ընթացիկ կարելի է համարել այն գործունեությունը, որը կապված է ժողովի և խորհրդի իրավասությանը չվերապահված հարցերի լուծման հետ⁵: Ընկերության ընթացիկ գործերը հանդիպում են ամեն օր և ի տարբերություն կառավարման

² Տե՛ս *Ценов Г.В.*, Акционерное общество: проблемы гражданско-правового регулирования. СПб., 2004, էջ 183:

³ Տե՛ս *Черепухин Б.Б.*, Волеобразование и волеизъявление юридического лица // Труды по гражданскому праву. М., 2001, էջ 302, *Черепухин Б.Б.*, Органы и представители юридического лица. М., 2001, էջ 472, *Гинько С.А.*, նշվ. աշխ., էջ 142:

⁴ Տե՛ս ՀՀ վճռաբեկ դատարանի թիվ 3-192 ՎԴ քաղաքացիական գործով 27.03.2008 թ. որոշումը:

⁵ Տե՛ս *Мозолин В.П., Юденков А.П.*, Комментарий к Федеральному закону «Об акционерных обществах», М., 2002, էջ 316:

այլ մարմինների՝ գործադիր մարմիններն իրենց գործառույթներն իրականացնում են մշտապես⁶:

Հարկ է պարզել, թե ինչպես են հարաբերակցվում ընկերության «**ընթացիկ**» և «**բնական տնտեսական**» գործունեություն հասկացությունները: Կարծիք կա, որ այդ եզրույթները հոմանիշներ են⁷: «Բնական տնտեսական գործունեություն» կատեգորիան ջրբաժան է այն խոշոր գործարքների համար, որոնց վրա տարածվում է օրենքով նախատեսված հավանություն տալու ձևական կարգը և նրանց համար, որոնք կատարվում են պարզեցված կարգով, հետևապես դրանց բովանդակության բացահայտումը կարևոր է⁸:

Մյուս կողմից, հարց է ծագում, թե **արդյոք բնական տնտեսական գործունեություն հասկացության ներքո ընկնող գործարքների ցանկը վերաբերելի է բոլոր ընկերություններին, թե յուրաքանչյուր ընկերության համար այդ ցանկը խիստ անհատական է:**

Այնքան է, որ տարբեր ընկերությունների գործունեության բնույթը և ուղղվածությունը (ուղղությունները) տարբեր են և դժվար է բոլոր ընկերությունների բնական տնտեսական գործունեության մասով սահմանել մեկ միասնական մոտեցում և/կամ չափանիշ: Հետևապես, առավել ընդունելի է երկրորդ տարբերակը⁹:

Ընկերության գործադիր մարմնի լիազորությունները սահմանված են ԲԸ օրենքի 88-րդ հոդվածի 3-րդ մասով: Ընդ որում՝ նշենք, որ գործադիր մարմնի լիազորությունների ցանկը սպառիչ չէ, քանի որ նույն օրենքի 67-րդ և 84-րդ հոդվածներով ժողովի և խորհրդի որոշակի լիազորություններ ևս կարող են վերապահվել գործադիր մարմնին:

Գործադիր մարմնի իրավասությունից բխող լիազորությունները կարելի է պայմանականորեն բաժանել 2 խմբի՝ 1) «**արտաքին**» (երրորդ անձանց առջև ներկայացուցչություն) և 2) «**ներքին**» (կորպորացիայի աշխատողների ղեկավարում, ներքին հարցերի լուծում): Այսինքն՝ գործադիր մարմինը մի կողմից իրականացնում և ապահովում է ընկերության ընթացիկ, բնական տնտեսական գործունեությունը երրորդ անձանց հետ հարաբերություններում, մյուս կողմից՝ կանոնակարգում ընկերության ներքին հարցերը և ղեկավարում այն:

Ընկերության գործադիր մարմնի լիազորությունները կարող են կրել ինչպես ժամկետային, այնպես էլ անժամկետ բնույթ: Սրանից բխում է, որ ժողովը (կամ խորհուրդը) իրավասու է տնօրեն (գլխավոր տնօրեն) ընտրելիս որոշել նաև վերջինի լիազորությունների ժամկետը:

Գործադիր մարմինները, կախված քանակական կազմից, լինում են միանձնյա և/կամ կոլեգիալ, հետևաբար հնարավոր է գործադիր մարմնի կառուցվածքի 3 տարբերակ՝ կոլեգիալ գործադիր մարմին, միանձնյա գործադիր մարմին և միաժամանակ միանձնյա և կոլեգիալ գործադիր մարմինները՝ իրենց լիազորությունների տարանջատմամբ¹⁰:

ԲԸ օրենքի 88-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ ընկերության ընթացիկ գործունեության ղեկավարումն իրականացվում է գործադիր մարմնի՝ միանձնյա գործադիր մարմնի **կամ** միանձնյա գործադիր մարմնի **և** կոլեգիալ գործադիր մարմնի կողմից:

Եթե կանոնադրությամբ միաժամանակ նախատեսված են միանձնյա և կոլեգիալ գործադիր մարմիններ, ապա կանոնադրությամբ պետք է սահմանազատվի դրանցից յուրաքանչյու-

⁶ Տե՛ս *Плешков Д.В.*, Органы акционерного общества: основные правовые проблемы и пути их решения, диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Москва, 2011, էջ 127:

⁷ Տե՛ս *Ценов Г.В.*, Акционерные общества: теория и практика. М., 2008, էջ 181:

⁸ Տե՛ս *Плешков Д.В.*, նշվ. աշխ., էջ 129:

⁹ Տե՛ս *Плешков Д.В.*, նշվ. աշխ., էջ 131:

¹⁰ Տե՛ս *Тухомиров М.Д.*, Правовое положение органов управления акционерного общества, диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Санкт Петербург 2005, էջ 99:

րի իրավասությունը: Այդ դեպքում անձը, որն իրականացնում է միանձնյա գործադիր մարմնի գործառույթները, իրականացնում է նաև կոլեգիալ գործադիր մարմնի նախագահի գործառույթները:

Նշվածից բխում է, որ օրենսդիրը ելնում է գործադիր մարմնի միասնականության գաղափարից, այսինքն՝ միանձնյա գործադիր մարմինը փաստացի գործում է որպես կոլեգիալ գործադիր մարմնի բաղկացուցիչ մաս¹¹:

Քննարկման է ենթակա այն հարցը, թե ովքեր կարող են լինել ընկերության գործադիր մարմնի անդամներ, արդյոք նրանք պետք է լինեն ֆիզիկական անձինք, թե թույլատրելի է նաև իրավաբանական անձանց՝ գործադիր մարմնի անդամ լինելը:

ԲԸ օրենքի՝ գործադիր մարմնին վերաբերող կանոնակարգումներում բացակայում են գործադիր մարմնի անդամին/ղեկավարին ներկայացվող հատուկ պահանջներ, ուստի կարելի է ենթադրել, որ թե՛ ֆիզիկական, թե՛ իրավաբանական անձինք կարող են լինել գործադիր մարմնի անդամ:

Մյուս կողմից, ժողովի որոշմամբ ընկերության գործադիր մարմնի լիազորությունները պայմանագրով կարող են տրվել առևտրային կազմակերպության (կառավարող կազմակերպության) կամ անհատ ձեռնարկատիրոջ (կառավարչի) (ԲԸ օրենքի 88-րդ հոդվածի 2-րդ մաս):

ԲԸ օրենքն անպատասխան է թողնում այն, թե **միանձնյա գործադիր մարմինը կամ կոլեգիալ գործադիր մարմնի անդամը պետք է արդյոք լինեն ընկերության բաժնետեր, թե կարող են լինել նաև բաժնետեր չհանդիսացող այլ անձինք:**

Մեր դիրքորոշումն այն է, որ օրենքով վերը նշված սահմանափակման բացակայության պայմաններում միանձնյա և կոլեգիալ գործադիր մարմինների անդամ/ղեկավար կարող են լինել օրենսդրությանը համապատասխան նշանակված/ընտրված սուբյեկտները՝ անկախ ընկերության բաժնետեր լինելու/չլինելու հանգամանքից:

Հետաքրքրական է այն, թե կարող են **արդյոք ընկերության կողմից սահմանվել գործադիր մարմնի և դրա անդամների ընտրության համար լրացուցիչ պահանջներ ու չափանիշներ:**

Դրա կարգավորման նպատակով **Դ. Պլեշկովի** կողմից առաջարկվում է ընկերության կանոնադրությամբ կամ նրա ներքին փաստաթղթերով սահմանել միանձնյա գործադիր մարմնի թեկնածուի համար լրացուցիչ պահանջներ նախատեսելու հնարավորություն, այդ պահանջներին չհամապատասխանելու դեպքում նրանց թեկնածուների ցուցակում ներառելը մերժելու հիմքերի ցանկը և պահանջների խախտմամբ ընտրվելու դեպքում կոնկրետ հետևանքները¹²:

Նկատենք, որ ԲԸ օրենքը թեև ուղղակիորեն չի բացառում միանձնյա/կոլեգիալ գործադիր մարմինների անդամների (թեկնածուների) ընտրության համար, այլ հավելյալ պահանջներ (չափանիշներ) սահմանելու օրենսդրական հնարավորությունը, մեր կարծիքով, նպատակահարմար է նախատեսել այդ հնարավորությունը:

Կարևորվում են նաև միանձնյա/կոլեգիալ գործադիր մարմինների անդամների համար նախատեսված **սահմանափակումները (անհամատեղելիության պահանջները):**

ԲԸ օրենքի 86-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ բաց բաժնետիրական ընկերություններում խորհրդի նախագահի և տնօրենի (գլխավոր տնօրենի) պաշտոնները չեն կարող համատեղվել, իսկ 88-րդ հոդվածի 2-րդ մասից բխում է, որ խորհրդի նախագահի և միանձնյա

¹¹ Տե՛ս *Мозолин В.П., Юденков А.П.*, նշվ. աշխ., էջ 315:

¹² Տե՛ս *Плешков Д.В.*, նշվ. աշխ., էջ 132:

գործադիր մարմնի պաշտոնները կարող է զբաղեցնել միևնույն անձը:

Միաժամանակ, ըստ ԲԸ օրենքի 88-րդ հոդվածի 4-րդ մասի, միանձնյա գործադիր մարմինը, կոլեգիալ գործադիր մարմնի անդամներն այլ կազմակերպություններում կարող են վճարովի պաշտոններ զբաղեցնել միայն խորհրդի համաձայնությամբ:

Այսպիսով, կարելի է արձանագրել, որ խորհրդի նախագահի և միանձնյա գործադիր մարմնի (տնօրենի (գլխավոր տնօրենի)) պաշտոնները համատեղելի են (բացառությամբ ԲԲԸ-ների), իսկ միանձնյա/կոլեգիալ գործադիր մարմնի անդամները խորհրդի համաձայնությամբ կարող են վճարովի այլ պաշտոններ զբաղեցնել:

Այդուհանդերձ, նշվածը չի բացառում կամ սահմանափակում ընկերության կողմից իր կանոնադրությամբ կամ ներքին փաստաթղթերով միանձնյա/կոլեգիալ գործադիր մարմնի անդամների համար այլ, հավելյալ պահանջներ և/կամ սահմանափակումներ նախատեսելու հնարավորությունը:

Մասնագիտական գրականության մեջ քննարկվում է **գործադիր մարմնի հետ կնքվող պայմանագրի բնույթը**¹³: Միանձնյա գործադիր մարմնի, կոլեգիալ գործադիր մարմնի անդամների, կառավարող կազմակերպության կամ կառավարչի իրավունքներն ու պարտականությունները սահմանվում են օրենքով, այլ իրավական ակտերով և ընկերության ու նրանցից յուրաքանչյուրի հետ կնքված **պայմանագրով** (ԲԸ օրենքի 88-րդ հոդվածի 2-րդ մաս):

Առաջին տեսակետի համաձայն՝ ընկերության և գործադիր մարմնի հարաբերությունները կարգավորվում են առաջին հերթին ԲԸ օրենքով, ապա այլ իրավական ակտերով, այդ թվում՝ աշխատանքային օրենսդրությամբ¹⁴:

Երկրորդ տեսակետի կողմնակիցների կարծիքով՝ տվյալ հարաբերությունները առաջին հերթին կարգավորվում են աշխատանքային օրենսդրությամբ՝ ԲԸ օրենքով սահմանված առանձնահատկությունների հաշվառմամբ, և քանի որ ԲԸ օրենքով նախատեսված չեն պայմանագրի լուծման հիմքեր, ուստի ընդհանուր ժողովը իրավասու է ցանկացած պահի լուծել գործադիր մարմնի հետ կնքված պայմանագիրը միայն աշխատանքային օրենսգրքով նախատեսված հիմքերով¹⁵:

Երրորդ խումբն էլ կարծում է, որ ցանկացած աշխատողի հետ աշխատանքային հարաբերությունների դադարումը, անկախ զբաղեցրած պաշտոնից, տեղի է ունենում միայն այն հիմքերով, որոնք սահմանված են աշխատանքային օրենսդրությամբ¹⁶:

Վերջին խումբը գտնում է, որ պայմանագրի լուծման համար աշխատանքային օրենսդրությամբ նախատեսված հիմքեր անհրաժեշտ չեն, քանի որ այդպիսին է համարվում ընդհանուր ժողովի կամ խորհրդի որոշումը¹⁷:

¹³ Տե՛ս *Գինյո С.А.*, նշվ. աշխ., էջ 156-157:

¹⁴ Տե՛ս *Լարին В.В.*, *Акционерное право*. СПб., 1999, էջ 124-126, *Туболев Д.*, *Расторжение договора с генеральным директором АО // Экономика и жизнь*. 1998. №35. էջ 6, *Утка В.*, *О досрочном расторжении договора с исполнительным органом акционерного общества по инициативе общества // Эж-юрист*. 1998. №29, էջ 3, *Шиткина И.С.*, *Правовое обеспечение деятельности АО. Комплект локальных документов*. М. 1997, էջ 76:

¹⁵ Տե՛ս *Александрова З.*, *Расторжение договора с генеральным директором АО // Эж-юрист*. 1998. № 43, էջ 7, *Дроздов Е.*, *Руководитель - лицо подневольное // Экономика и жизнь*. 1997. № 25, էջ 29, *Кондратов Н.О.*, *некоторых особенностях практического применения Федерального закона «Об акционерных обществах» // Хозяйство и право*. 1998. № 9, էջ 94-99, № 10, էջ 88-92:

¹⁶ Տե՛ս *Глазырин В.*, *Правовое регулирование труда исполнительных руководителей акционерных обществ // Законодательство и экономика*. 1999. № 11, էջ 24, *Куренной А.*, *Увольнение с работы: законодательство и практика // Законодательство*. 1997. № 5, *Миронов В.И.*, *Увольнение руководителя акционерного общества // Государство и право*. 1999. №3, էջ 93:

¹⁷ Տե՛ս *Глушецкий А.*, *Генеральный директор АО: кто он? // Экономика и жизнь*. 1997. №11, էջ 27, *Елисеев А.*, *Долгие*

Ի դեպ, ՀՀ Սահմանադրական դատարանն իր 28.10.2016 թ. ՍԴՈ-1316 որոշմամբ անդրադարձել է ԲԸ (հավասարապես ևս ՍՊԸ-ների) տնօրենին «ցանկացած ժամանակ» աշխատանքին ազատելու իրավադրույթի սահմանադրականության հարցին, նշելով, որ նման բացառությունն ինքնանպատակ չէ, այն պայմանավորված է «տնօրեն-գործարար հարաբերություններ» առանձնահատկություններով, ուստի համապատասխանում է սահմանադրությանը¹⁸:

Քաղաքացիական և աշխատանքային իրավունքի կոնֆլիկտը նշված ոլորտում ծագել է այն սխալ պատկերացումից, որ միանձնյա գործադիր մարմնի և իրավաբանական անձի միջև գոյություն ունի մեկ իրավահարաբերություն և անհրաժեշտ է որոշել դրա ճյուղային պատկանելությունը: Նրանց միջև հնարավոր է որոշակի հարաբերությունների գոյությունը, որոնք կարգավորվում են իրավունքի տարբեր ճյուղերով:

Հետևապես, անձը կարող է միաժամանակ հանդես գալ 2 դերում (կարգավիճակում)՝

ա) կորպորատիվ՝ որպես իրավաբանական անձի միանձնյա գործադիր մարմին, որն օժտված է իրավաբանական անձի անունից գործարքներ և այլ իրավաբանական գործողություններ կատարելու, ինչպես նաև իր իրավասությունից բխող այլ լիազորություններով:

բ) աշխատանքային՝ որպես կազմակերպության ղեկավար, որն իրականացնում է կառավարչական և կազմակերպչական գործառույթներ (կամ աշխատանքային պայմանագրով նախատեսված այլ գործառույթներ)¹⁹:

Որոշակի հետաքրքրության է ներկայացնում **գործադիր մարմնի նկատմամբ գործուն վերահսկողության հարցը**, քանի որ օրենքը գրեթե չի պարունակում դրույթներ, որոնք հնարավորություն կընձեռեն հսկել գործադիր մարմնի գործունեությունը:

Բարձրացված հարցի լուծման նպատակով գիտության մեջ առաջարկվել է օրենսդրորեն նախատեսել խորհրդին և վերստուգող հանձնաժողովին իր գործունեության վերաբերյալ հաշվետվություն ներկայացնելու գործադիր մարմնի (մարմինների) պարտականությունը: Այդպիսի կարգավորումներ նախատեսված են գերմանական, ֆրանսիական և այլ երկրների օրենսդրությամբ²⁰:

Ուշադրության է արժանի նաև **կոլեգիալ գործադիր մարմնի (վարչության, տնօրինության) իրավական կարգավիճակը**, քանի որ օրենսդրությունն այդ հարցը կանոնակարգում է միայն ընդհանուր գծերով:

Կոլեգիալ գործադիր մարմինը ստեղծվում է ընկերության առջև դրված խնդիրների պրակտիկ լուծման, ընդհանուր ժողովի և խորհրդի որոշումների իրականացման, ինչպես նաև ընկերության գործերի օպերատիվ կառավարման համար²¹:

Ըստ ոլորտի գիտնականների՝ ընկերության կոլեգիալ գործադիր մարմնի իրավասության (լիազորությունների) մեջ են մտնում՝

1) կանոնադրական նպատակների իրագործման ուղղությամբ ընթացիկ և հեռանկարային քաղաքականության մշակումը,

2) ընկերության գործունեությունը կանոնակարգող կորպորատիվ նորմատիվ ակտերի և այլ ներքին փաստաթղթերի մշակումը և խորհրդին ներկայացումը,

проводы - лишние слезы // Экономика и жизнь. 1998. №21, էջ 27:

¹⁸ Տե՛ս ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 28.10.2016 թ. ՍԴՈ-1316 որոշումը:

¹⁹ Տե՛ս *Шиткина И.С.*, Отдельные проблемы правового регулирования образования и деятельности единоличного исполнительного органа // Хозяйство и право, 2011 год, № 4, էջ 3, *Сумской Д.А.*, նշվ. աշխ., էջ 198-200:

²⁰ Տե՛ս *Тухомиров М.Д.*, նշվ. աշխ., էջ 115:

²¹ Տե՛ս *Тухомиров М.Д.*, նշվ. աշխ., էջ 116:

3) ընկերության ստորաբաժանումների ղեկավարների պաշտոնի նշանակումը և պաշտոնից հեռացումը,

4) աշխատողների՝ աշխատանքային և այլ պայմանագրերի հիման վրա աշխատանքի ընդունումը,

5) ժամանակավոր աշխատանքային կոլեկտիվների ստեղծումը կոնկրետ խնդիրների լուծման նպատակով,

6) ընկերության գույքի տնօրինումը և պայմանագրերի կնքումը ժողովի և խորհրդի կողմից իրեն պատվիրակված իրավունքների սահմաններում,

7) ընկերության աշխատակազմի սոցիալական հարցերի լուծումը,

8) գործուղման ուղարկումը, առանձին անձանց և պատվիրակությունների ընդունումը, հասարակական, արտադրական և գիտատեխնիկական կապերի հաստատումը,

9) օպերատիվ հաշվապահական, վիճակագրական հաշվառման և հաշվետվողականության վարումը,

10) այլ հարցերի լուծումը²²:

Կոլեգիալ գործադիր մարմինը, որը ներառում է ընկերության տնօրենին (գլխավոր տնօրենին), նրա տեղակալին (տեղակալներին), գլխավոր հաշվապահին, ինչպես նաև ընկերության այլ պաշտոնատար անձանց, գործում է կանոնադրության, ինչպես նաև խորհրդի կողմից հաստատված ընկերության ներքին փաստաթղթերի հիման վրա, որոնք սահմանում են դրա նիստերի հրավիրման ու անցկացման ժամկետներն ու կարգը, ինչպես նաև նրա կողմից որոշումների ընդունման կարգը (ԲԸ օրենքի 89-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ մասեր):

Կոլեգիալ գործադիր մարմնի նիստերը կազմակերպում և վարում է ընկերության տնօրենը (գլխավոր տնօրենը), նիստերն արձանագրվում են և վերջինս ստորագրում է նիստի որոշումները և արձանագրությունը (ԲԸ օրենքի 89-րդ հոդվածի 2-ին և 4-րդ մասեր):

Օրենսդրորեն չի սահմանվում նաև կոլեգիալ գործադիր մարմնի **լիազորությունների ժամկետը**, ուստի նպատակահարմար է համարվում նրա գործունեության ժամկետը սահմանել ընկերության միանձնյա գործադիր մարմնի գործունեության ժամկետին հավասար²³:

Նկատենք, որ **Ի. Տարասովը**, վերլուծելով վարչության (տնօրինության) հարցերը, չի բաժանում միանձնյա և կոլեգիալ գործադիր մարմինները, և ըստ նրա՝ միաժամանակ երկու գործադիր մարմինների առկայությունը տնտեսական ընկերությունների կառավարման համակարգի՝ ոչնչով չպայմանավորված բարդացում է²⁴:

Ավելին, **Ս. Գինկոն** նշում է՝ քանի որ կոլեգիալ գործադիր մարմինը միայն բարդացնում է կառավարման մարմինների իրավասությունների տարանջատման հարցերը, իսկ խորհուրդը կարող է լիովին լուծել ընդհանուր ղեկավարման հարցերը, անհրաժեշտ է գործող օրենսդրության համակարգից բացառել այդ մարմինը²⁵:

Անդրադառնալով վենչուրային բաժնետիրական ընկերությունների (այսուհետ՝ «ՎԲԸ»)՝²⁶ գործադիր մարմնի կազմավորման և գործառութավորման հարցերին՝ հարկ է նշել, որ ՎԲԸ-ներում գործադիր մարմինը կարող է ընտրվել կամ նշանակվել նաև ՎԲԸ-ի բաժնետեր առանձին

²² Տե՛ս *Тихомиров М.Д.*, նշվ. աշխ., էջ 119:

²³ Տե՛ս *Тихомиров М.Д.*, նշվ. աշխ., էջ 115:

²⁴ Տե՛ս *Тарасов И.Т.*, *Учение об акционерных компаниях*. М., 2000, էջ 502:

²⁵ Տե՛ս *Гинько С.А.*, նշվ. աշխ., էջ 144:

²⁶ Տե՛ս *Meliksetyan K.*, *The concept, characteristics of corporate-type legal entities (corporations) and description of governing bodies*, Պետություն և իրավունք, N 3 (94) 2022 (<https://journals.yu.am/index.php/state-and-law/article/view/8498/7982>) (վերջին մուտք՝ 20.03.2023թ.)

վենչուրային ներդրողների կամ նրանց խմբի կողմից: Այլ խոսքով՝ վենչուրային ներդրողներին այդպիսի իրավունքի վերապահումը հնարավորություն է տալիս ընտրել կամ նշանակել ՎԲԸ-ի գործադիրին՝ անկախ ունեցած բաժնետոմսերի քանակից և/կամ տեսակից (թեև, որպես կանոն, նրանք ունեն հատուկ արտոնյալ բաժնետոմսեր):

Նկատենք, որ վերոնշյալ բաժնետերերն իրավունք ունեն լինելու ՎԲԸ-ի գործադիր մարմնի ղեկավար կամ անդամ անձամբ կամ էլ իրենց կողմից ընտրված/նշանակված ներկայացուցիչների միջոցով: Ուշագրավ է նաև գիտության մեջ հնչած այն միտքը, որ վենչուրային կապիտալի ձգտող ցանկացած ընկերության երեք ամենակարևոր բաղադրիչներն են՝ մենեջմենթը, մենեջմենթը և մենեջմենթը²⁷, ինչը շեշտադրում է ՎԲԸ-ներում գործադիր մարմնի ղեկավարությունը:

ՎԲԸ-ներում վենչուրային ներդրողներին կարող են շնորհվել նաև **կառավարման իրավունքներ (management rights)**, որոնք, լինելով պայմանագրային իրավունքներ, իրավունք են վերապահում ներդրողին էականորեն մասնակցել ընկերության կառավարմանը կամ էական ազդեցություն ունենալ նրա գործունեության նկատմամբ:

Կառավարման իրավունքները գործնականում ներառում են ընկերության մենեջմենթին այցելելու, խորհուրդ տալու և խորհրդակցելու, խորհրդի նիստերին մասնակցելու և ընկերության հաշվեկշիռները և հաշվետվությունները ստուգելու հնարավորությունները²⁸:

ՎԲԸ-ի գործունեության առանցքային ուղղությունների նկատմամբ հսկողության ապահովման նպատակով կարող են նախատեսվել ընկերության այն գործողություններն ու որոշումները, որոնք պահանջում են **վենչուրային ներդրողների ընտրած/նշանակած գործադիր մարմնի ղեկավարի հաստատումը**: Դրանք են՝

1. ընկերության հիմնական գործունեության փոփոխությունը,
2. այլ ընկերությունում արժեթուղթ ունենալը, եթե այն ամբողջությամբ չի տնօրինվում ընկերության կողմից,
3. վաճառել հիմնական/էական տեխնոլոգիաները կամ մտավոր սեփականությունը, բացառությամբ բնականորեն տնտեսական գործունեության ընթացքում շնորհված լիցենզիայի,
4. գործադիր պաշտոնյաների փոխհատուցման չափի փոփոխությունը,
5. և այլն²⁹:

Միևնույն ժամանակ, նկատենք, որ ՎԲԸ-ների պարագայում կարող է նախատեսվել **հատուկ գործադիր մարմին**, որում գործադիր մարմինն ունի մեկ կամ մի քանի ղեկավարներ և **որոշակի գործողություններ կարող են կատարվել միայն նրա(նց) միաժամանակյա համաձայնության դեպքում**:

Սա նշանակում է, որ ՎԲԸ-ի կողմից սահմանված շրջանակի հարցերով որոշումների ընդունումն ու գործողությունների ձեռնարկումը պահանջում են մի քանի տնօրենի (սովորաբար 2, որոնցից մեկը ընտրված/նշանակված է վենչուրային ներդրողների կողմից) համաժամանակյա համաձայնություն:

Վկայակոչված դրույթի իմաստն այն է, որ ՎԲԸ-ի համար կարևոր նշանակություն ունեցող որոշումներում և գործողություններում բացառվեն կամայական հայեցողությունն ու իրավունքի չարաշահումները, ինչպես նաև հսկողություն իրականացվի այդ գործընթացների նկատմամբ:

²⁷ Տե՛ս Aronson D. H., *Venture Capital: A Practical Guidebook for Business Owners, Managers and Advisors*, New York, August, 2007, էջ 24:

²⁸ Տե՛ս Lewis M., *Preparing a venture capital term sheet* (<https://www.morganlewis.com/-/media/files/supplemental/2020/preparing-a-venture-capital-term-sheet.pdf>), էջ 17:

²⁹ Տե՛ս Lewis M., նշվ. աշխ., էջ 12:

Եզրակացություն.

Այսպիսով, ՎԲԸ-ներում գործադիր մարմինն ունի վերոբերյալ առանձնահատկությունները, որոնցով որոշակիորեն տարբերվում է ընդհանուր բաժնետիրական ընկերությունների գործադիր մարմնից: Ընդ որում՝ այդ հատկանիշները բնորոշ են ՎԲԸ-ներին և պահանջում են հատուկ, առանձին իրավակարգավորում:

Հետևապես, գտնում ենք, որ ՎԲԸ-ների մասին առանձին օրենքով, ի թիվս այլնի, հարկ է կանոնակարգել ՎԲԸ-ների գործադիր մարմիններին ներհատուկ հատկանիշներն ու կառուցակարգերը (կառավարման իրավունքները, վենչուրային ներդրողների ընտրած/նշանակած գործադիր մարմնի ղեկավարի հաստատումը, հատուկ գործադիր մարմինը):

Annotation. This scientific article is devoted to the study of some features of the executive body of the corporation as a body carrying out current management, identifying problematic issues and offering practical solutions.

The status of the executive body of the corporation, features and peculiarities, varieties of the executive body (sole and collegial), the competence of the latter and other problematic issues of scientific interest were investigated.

In addition, the article identified and discussed issues related to the company's current activities, normal economic activity, management issues, requirements, conditions, restrictions (incompatibility requirements), powers related to the members of the executive body and the nature of contracts concluded with the executive body.

At the same time, the article reveals the essence and features of the executive body of venture joint-stock companies, among other things, the subject of discussion were the rights to manage the executive body of venture joint-stock companies, approval of the head of the executive body elected/appointed by venture investors, a special executive body and other qualities inherent in it.

As a generalization of the above, it is proposed to localize the mechanisms of the executive body of venture joint-stock companies and improve the legislation of the Republic of Armenia, which will create a favorable investment environment and attract foreign investment.

Аннотация. Данная научная статья посвящена изучению некоторых особенностей исполнительного органа корпорации как органа, осуществляющего текущее управление, выявлению проблемных вопросов и предложению практических решений.

Были исследованы статус исполнительного органа корпорации, признаки и специфика, разновидности исполнительного органа (единоличный и коллегиальный), компетенция последнего и другие проблемные вопросы, представляющие научный интерес.

Кроме того, в статье были выявлены и обсуждены вопросы, связанные с текущей деятельностью компании, нормальной хозяйственной деятельностью, вопросами управления, требованиями, условиями, ограничениями (требования о несовместимости), полномочиями, относящимися к членам исполнительного органа, и характером контрактов, заключенных с исполнительным органом.

В то же время в статье раскрывается сущность и особенности исполнительного органа венчурных акционерных обществ. Среди прочего, предметом обсуждения стали права на управление исполнительным органом венчурных акционерных обществ, утверждение руководителя исполнительного органа, избираемого/назначаемого венчурными инвесторами, специальный исполнительный орган и особенности исполнительного органа венчурных акционерных обществ, другие присущие ему качества.

В качестве обобщения вышеизложенного предлагается локализовать механизмы исполнительного органа венчурных акционерных обществ и усовершенствовать законодательство Республики Армения, что позволит создать благоприятную инвестиционную среду и привлечь иностранные инвестиции.

Բանալի բառեր – կորպորացիա, գործադիր մարմին, վենչուրային բաժնետիրական ընկերություն, կառավարման իրավունքներ:

Keywords: corporation, executive body, venture joint stock company, management rights

Ключевые слова: корпорация, исполнительный орган, венчурное акционерное общество, права управления

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Александрова З., Расторжение договора с генеральным директором АО // Эж-юрист. 1998. № 43.
2. Гинько С. А., Управление в хозяйственных обществах: правовые аспекты, диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Санкт-Петербург, 2009.
3. Глазырин В., Правовое регулирование труда исполнительных руководителей акционерных обществ // Законодательство и экономика, 1999, № 11.
4. Глушецкий А., Генеральный директор АО: кто он? // Экономика и жизнь, 1997, №11.
5. Дроздов Е., Руководитель - лицо подневольное // Экономика и жизнь, 1997, № 25.
6. Елисеев А., Долгие проводы - лишние слезы // Экономика и жизнь, 1998, №21.
7. Кондратов Н.О., некоторых особенностях практического применения Федерального закона «Об акционерных обществах» // Хозяйство и право, 1998, № 9, № 10.
8. Куренной А., Увольнение с работы: законодательство и практика // Законодательство, 1997, № 5.
9. Ларин В.В., Акционерное право, СПб., 1999.
10. Миронов В.И., Увольнение руководителя акционерного общества // Государство и право, 1999, №3.
11. Мозолин В.П., Юденков А.П., Комментарий к Федеральному закону «Об акционерных обществах», М., 2002.
12. Плешков Д.В., Органы акционерного общества: основные правовые проблемы и пути их решения, диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Москва, 2011.
13. Тарасов И.Т., Учение об акционерных компаниях, М., 2000.
14. Тихомиров М.Д., Правовое положение органов управления акционерного общества, диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Санкт Петербург, 2005.
15. Туболев Д. Расторжение договора с генеральным директором АО // Экономика и жизнь, 1998, №35.
16. Утка В., О досрочном расторжении договора с исполнительным органом акционерного общества по инициативе общества // Эж-юрист, 1998, №29.
17. Цепов Г.В., Акционерное общество: проблемы гражданско-правового регулирования. СПб., 2004
18. Черепяхин Б.Б., Волеобразование и волеизъявление юридического лица // Труды по гражданскому праву, М., 2001.
19. Черепяхин Б.Б., Органы и представители юридического лица, М., 2001.
20. Шиткина И.С., Отдельные проблемы правового регулирования образования и деятельности единоличного исполнительного органа // Хозяйство и право, 2011 год, № 4.
21. Шиткина И.С., Правовое обеспечение деятельности АО, Комплект локальных документов, М, 1997.
22. Aronson D. H., Venture Capital: A Practical Guidebook for Business Owners, Managers and Advisors, New York, August, 2007.
23. Lewis M., Preparing a venture capital term sheet (<https://www.morganlewis.com/-/media/files/supplemental/2020/preparing-a-venture-capital-term-sheet.pdf>)
24. Meliksetyan K., The concept, characteristics of corporate-type legal entities (corporations) and description of governing bodies, Պետություն և իրավունք, N 3 (94) 2022 (<https://journals.yso.am/index.php/state-and-law/article/view/8498/7982>) (վերջին մուտք՝ 20.03.2023 թ.):
25. ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 28.10.2016 թ. ՍԴՈ-1316 որոշումը:
26. ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ 3-192 ՎԴ քաղաքացիական գործով 27.03.2008 թ. որոշումը:

Մեկիքսեթյան Կ. - ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ, «ՖԼԵՇ» ՍՊԸ-ի իրավաբան, էլ. հասցե՝ karenmeliksetyan1997@gmail.com:

Ներկայացվել է խմբագրություն 24.05.2023 թ., տրվել է գրախոսության 24.05.2023 թ., երաշխավորվել է ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի պրոֆեսոր, իրավ. գիտ. դոկտոր. Վ. Ավետիսյանի կողմից, ընդունվել է տպագրության 02.10.2023 թ.: